

ADATTÁR.

ÍROÍ TISZTELETDÍJAK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN.

1858—60.

A magyar írók megélhetési lehetősége mindig érdekelte a közönséget. Az általános tudatban az volt a vélemény, hogy a magyar író koplal, nyomorog, tengődik. Abban volt valamelyes igazság, hogy az írók nem gyűjthetnek annyit, hogy sarokházuk legyen, bár a valóság ezt is megcáfolta, hiszen Jókainak sarokháza volt a Statio-utcában. Igaz, hogy ez Jókai volt, és egyelőre senki más — ha mégis volt magyar írónak háza, azt inkább örökségnek köszönhette, sem mint az írótlóának.

Hogy mint éltek a magyar írók a mult század közepe táján, azt némiképen elárulja két táblázat, amelyeket a Nemzeti Színház rendezetlen levéltárában sikerült feltalálnunk. Ebből a két lajstromból kiviláglik, hogy a színpadi írók milyen tiszteletdíjat kaptak darabjaik előadásaiért.

Köztudomású dolog, hogy ma a Nemzeti Színházban egy magyar szerző darabjának első három előadása után a bruttó bevétel egyharmadát kapja, míg a többi előadások bevételéből a bruttó tiz százaléka az övé.¹

Ez a kulcs, úgy látszik, már akkor is fennállott, amikor a színház megkezdte működését, azt ugyanis bizonyosan tudjuk, hogy a hazai szerző tiszteletdíja már 1858-ban is az volt, ami hetven esztendő multán, de míg akkor előfordult, hogy egy-egy estéből a szerzőnek 3—4 forint jutott mindössze (de ezzel szemben Bartay Endre *Csel* című operájának első előadása után 1839. ápr. 29-én 400 forintot kapott), addig ma 360—380 pengő a legnagyobb összeg, amit eredeti darabért a színház a szerzőnek egy estéért kifizet, — hogy mekkora a legkisebb tiszteletdíj, azt ne kutassuk!

Abban az időben közkedveltek voltak az egy- és kétfelvonásos darabok. Ilyenkor a tantieme is aránylag kisebb volt; mint például 1859. április 7-én Degre Alajos *Két hatalom* című kétfelvonásos vígjátékáért a bevétel két-kilenced részét kapta csak, mert a darabbal együtt egy fordított egyfelvonásos ment, s annak fordításáért az író megkapta már a honoráriumot.

Az alábbi két kimutatás nem volt összefüggő. A nagy rendetlenség, amelyben a levéltár leledzik, elszakítja az egymáshoz tartozó adatokat. Így e lajstromok alapokmánya, amelyből meg lehetne állapítani, hogy mily alkalomból, mily célra állították össze akár az egyik, akár a másik lajstromot, eddigelé nem volt feltalálható.

Így is érdekes adalék e két kimutatás mind a magyar művelődés, mind a magyar irodalmi élet szempontjából. Az *első* 1858. április 5-étől október 29-éig színrekerült hazai darabok tiszteletdíjait mutatja ki.

¹ Így volt a legújabb időkig, egypár év óta azonban a kulcs más. *Szerk.*

A második Szigligeti tiszteletdíjait 1859. ápr. 3-tól 1860. március 27-éig; ez alatt az idő alatt 44 estén ily címen a színház 1854 frt 83 krt fizetett ki neki; Szigeti József 1859. április 5-étől 1860. március 3-áig 15 este után 356 frt 86 krt; és Erkel Ferencnek ugyanez idő alatt tizenegy este után — egy este kivételével mindig *Hunyadi Lászlóját* adták — 641 frt 93 kr tiszteletdíjat fizetett ki a pénztár.

A két kimutatást nyomdatechnikai okokból kénytelenek vagyunk kissé megrövidíteni; a műfaj jelzést csak egy betűvel (d. = dráma, n. = népszínmű, o. = opera, t. = tragédia, v. = vígjáték), s a dráma előadásainak számát, amelyet az első kimutatás a sorok végén, külön rovatban ad, mi a műfajt jelölő betű után adjuk. Tehát p. o.: n. 9. azt jelenti, hogy az illető dráma népszínmű, s az este 9-edszer ment. A bemutató előadásoknak nem ad számot a kimutatás, hanem a címet aláhúzza: mi dült szedéssel jelöljük.

I.

Szerző neve	Az előadott darab címe és műfaja	Adatott	Szerzői illetőség mineműsége	Ki-fizetve	
				frt	kr.
[1858.]					
Szigligeti Edvard	Dalos Pista n. 9.	IV. 5.	10%	25	59
Degré Alajos	<i>Két hatalom</i> v.	IV. 7.	$\frac{2}{3}$ rész	46	18
Tóth Kálmán	Utolsó Zách t. 21.	IV. 10.	$\frac{1}{3}$ rész	25	22
Szigeti József	Vén bakancsos n. 20.	IV. 17.	10%	18	36
Doppler Ferenc	Ilka o.	IV. 22.	$\frac{1}{3}$ rész	31	02
Szigligeti Ede	<i>Fenn az ernyő</i> v.	IV. 26.	$\frac{1}{3}$ rész	143	34
Császár György özv.	Kunok o.	IV. 27.	10%	17	52
Szigligeti Ede	Fenn az ernyő v. 2.	IV. 28.	$\frac{1}{3}$ rész	130	11
Degré Alajos	Rendkívüli előadás 6.	IV. 30. ¹	5%	6	—
Szigeti József	Becsületszó v. 8.	IV. 30.	5%	6	—
Erkel Ferenc	Hunyadi László o.	V. 3.	10%	34	44
Szigligeti Ede	Czigány n. 23.	V. 2.	10%	21	25
Szigligeti Ede	Szökött katona n. 82.	V. 9.	10%	25	22
Szigligeti Ede	Csikós n. 64.	V. 13.	10%	24	34
Szigeti József	Vén bakancsos n. 21.	V. 16.	10%	18	45
Benkő Kálmán	<i>Kis árva</i> n.	V. 21.	$\frac{1}{3}$ rész	47	54
Szigeti József	Szerelem és örökség v. 4.	V. 11.	illeték helyett	6	—
Erkel Ferenc	Erzsébet o.	V. 19.	10%	21	25
Benkő Kálmán	Kis árva n. 2.	V. 24.	$\frac{1}{3}$ rész	65	19
Tóth Józsefnő	<i>Tarquiniusok</i> d.	V. 5.	$\frac{1}{3}$ rész	60	19
Tóth Józsefnő	Tarquiniusok d. 2.	V. 7.	$\frac{1}{3}$ rész	42	24
Szigligeti Ede	Két pisztoly n. 66.	V. 30.	10%	21	40
Doppler Ferenc	Ilka o.	V. 31.	10%	20	36

¹ A drámának erről az előadásáról Bayer összeállítása (*Magyar dráma-irod. tört.* II: 469.) nem tud.

Szerző neve	Az előadott darab címe és műfaja	Adatott	Szerzői illetőség minemű sége	Ki-fizetve	
				frt	kr.
Tóth Józsefnő --- ---	Tarquiniusok d. 3. ---	VI. 4.	10 ^o / _o	20	13
Vahot Imre --- ---	Huszár csiny n. 12.	VI. 6.	10 ^o / _o	52	38
Szigligeti Ede --- ---	Fenn az ernyő v. 3.	VI. 11.	10 ^o / _o	87	20
Erkel Ferenc --- ---	Hunyadi László o. ---	VI. 10.	1/3 rész	29	49
Szigligeti Ede --- ---	Csikós n. 70. ---	VI. 13.	10 ^o / _o	30	59
Tóth Kálmán --- ---	Utolsó Zách t. 3. ---	VI. 12.	10 ^o / _o	25	58
Szigligeti Ede --- ---	Pünkösdi királynő v. 11.	VI. 20.	10 ^o / _o	15	29
Erkel Ferenc --- ---	Bátori Mária o. ---	VI. 24.	10 ^o / _o	13	09
Szigligeti Ede --- ---	Liliomfi v. 26. ---	VI. 27.	10 ^o / _o	13	10
Szigligeti Ede --- ---	Szökött katona n. 83.	VI. 29.	10 ^o / _o	18	22
Szigeti József --- ---	Csizmadia mint kísértet n. 14. ---	VII. 11.	10 ^o / _o	10	—
Balog István --- ---	Mátyás diák n. 43. ---	VII. 18.	10 ^o / _o	10	55
Szigligeti Ede --- ---	Czigány n. 24. ---	VII. 25.	10 ^o / _o	10	47
Szigligeti Ede --- ---	Gritti t. 20. ---	VIII. 2.	10 ^o / _o	11	01
Hegedűs Lajos --- ---	Bibor és gyász d. 7.	VIII. 10.	10 ^o / _o	8	59
Balogh István --- ---	Mátyás diák n. 14. ---	VIII. 22.	10 ^o / _o	25	32
Tóth Józsefnő --- ---	Tarquiniusok d. 4. ---	IX. 1.	1/3 rész	39	30
Szigligeti Ede --- ---	Dalos Pista n. 10. ---	VIII. 29.	10 ^o / _o	33	20
Hugó Károly --- ---	Báró és bankár d. 13.	VIII. 31.	10 ^o / _o	13	45
Erkel Ferenc --- ---	Hunyadi László o. ---	IX. 4.	10 ^o / _o	39	03
Szigligeti Ede --- ---	Fenn az ernyő v. 4.	IX. 5.	10 ^o / _o	34	44
Kövér Lajos --- ---	<i>Indiana</i> d. ---	IX. 9.	1/3 rész	85	09
Szigligeti Ede --- ---	Mama v. 8. ---	IX. 10.	10 ^o / _o	16	47
Tóth József --- ---	<i>Jámbor vincellér</i> n.	IX. 18.	1/3 rész	43	57
Dobsa Lajos --- ---	IV. László d. 8. ---	VIII. 26.	10 ^o / _o	13	48
Erkel Ferenc --- ---	Erzsébet o. ---	IX. 13.	10 ^o / _o	23	03
Vahot Imre --- ---	Bányarém n. 20. ---	IX. 19.	10 ^o / _o	24	29
Kövér Lajos --- ---	<i>Indiana</i> d. 2. ---	IX. 23.	1/3 rész	26	44
Doppler Ferenc --- ---	Ilka o. ---	IX. 25.	6 ² / ₃ ^o / _o	41	03
Szigligeti Ede --- ---	Nagyapó v. 13. ---	IX. 26.	10 ^o / _o	21	53
Császár György --- ---	Kunok o. ---	X. 4.	10 ^o / _o	39	15
Szigligeti Ede --- ---	<i>Mátyás király lesz</i> d.	X. 5.	1/3 rész	167	38
Szigeti József --- ---	Szép juhász 23. ---	X. 10.	10 ^o / _o	52	17
Szigligeti Ede --- ---	Mátyás d. 2. ---	X. 11.	1/3 rész	115	44
Hugó Károly --- ---	Brutus és Lucretia t. 6.	X. 13.	10 ^o / _o	31	45
Szigligeti Ede --- ---	Fenn az ernyő v. 5.	X. 15.	10 ^o / _o	31	39
Jókai Mór --- ---	Dózsa György d. 5. ---	X. 17.	10 ^o / _o	31	59
Szigligeti Ede --- ---	Egy szekrény rejt. d. 23.	X. 24.	10 ^o / _o	38	16
Lendvay Márton --- ---	<i>Nem tűröm a háznál</i> v.	X. 26.	1/3 rész	57	38
Obornyik Károly örökös	Brankovics Gy. d. 9.	X. 29.	10 ^o / _o	18	14

II.

Az előadott darab címe és műfaja	Adatott	Szerzői illetőség minemű- sége	Ki- fizetve	
			frt	kr.
Szigligeti Ede írói tiszteletdíjai:				
[1859.]				
Zsidó d.	IV. 3.	10 ^o / _o	49	12
Mama v.	IV. 27.	10 ^o / _o	12	19
Czigány n.	V. 8.	10 ^o / _o	31	05
Béldi Pál d.	V. 11.	10 ^o / _o	18	51
Csikós n.	V. 15.	10 ^o / _o	40	02
Fenn az ernyő v.	V. 23.	10 ^o / _o	28	15
A rab n.	V. 29.	10 ^o / _o	22	38
Egy szekrény rejtelsei d.	VI. 5.	10 ^o / _o	57	14
Mátyás király d.	VI. 6.	10 ^o / _o	52	71
Műszeretők v.	VI. 10.	$\frac{1}{3}$	93	85
Műszeretők v.	VI. 15.	$\frac{1}{3}$	50	98
Dalos Pista n.	VI. 20.	10 ^o / _o	8	62
Csikós n.	VII. 3.	10 ^o / _o	14	04
Liliomfi v.	VII. 17.	10 ^o / _o	13	62
Czigány n.	VIII. 7.	10 ^o / _o	12	26
Mátyás király d.	VIII. 15.	10 ^o / _o	17	61
Béldi Pál d.	VIII. 25.	10 ^o / _o	18	07
Szökött katona n.	IX. 4.	10 ^o / _o	26	42
Fenn az ernyő v.	IX. 7.	10 ^o / _o	23	72
Csikós n.	IX. 11.	10 ^o / _o	31	93
Két pisztoly n.	IX. 25.	10 ^o / _o	31	67
Nagyapó n.	X. 2.	10 ^o / _o	40	30
Műszeretők v.	X. 5.	$\frac{1}{3}$	61	32
Mama v.	X. 11.	10 ^o / _o	19	98
Mátyás király d.	X. 16.	10 ^o / _o	35	12
Szökött katona n.	X. 23.	10 ^o / _o	41	12
Zsidó n.	XI. 1.	10 ^o / _o	34	61
Álmos d.	XI. 4.	$\frac{1}{3}$	111	82
Csikós n.	XI. 13.	10 ^o / _o	55	55
Álmos d.	XI. 21.	$\frac{1}{3}$	52	98
Fenn az ernyő v.	XII. 1.	10 ^o / _o	17	00
Csikós n.	XII. 4.	10 ^o / _o	31	67
Dalos Pista n.	XII. 11.	10 ^o / _o	31	15

Az előadott darab címe és műfaja	Adatott	Szerzői illetőség minemű- sége	Ki- fizetve	
			frt	kr.
[1860.]				
Liliomfi v.	I. 2.	10%	23	45
Béldi Pál d.	I. 11.	10%	17	63
Csikós n.	I. 23.	10%	26	67
Czigány n.	II. 6.	10%	16	31
Egy szekrény rejtelmek d.	I. 29.	10%	33	73
Két pisztoly n.	II. 12.	10%	48	19
Nagyapó én. v.	II. 19.	10%	33	96
Házassági három parancs v.	III. 1.	10%	18	85
Szökött katona n.	III. 4.	10%	48	72
Mátyás király d.	III. 18.	10%	42	07
Csikós n.	III. 27.	10%	13	37
Szigeti József írói tiszteletdíjai:				
[1859.]				
Vén bakancsos és fia n.	VI. 5.	10%	22	51
Szép juhász n.	VI. 13.	10%	26	34
Falusiak v.	VI. 26.	10%	17	37
Becsületszó v.	VII. 13.	5%	4	89
Falusiak v.	VIII. 23.	10%	25	04
Kísértet n.	VIII. 28.	10%	21	25
Szerelem és örökség v.	IX. 15.	0.66%	7	62
Szép juhász n.	IX. 18.	10%	25	32
Vén bakancsos n.	X. 9.	10%	38	99
Becsületszó v.	XII. 7.	5%	11	00
Falusiak v.	XII. 19.	10%	33	11
Vén bakancsos n.	XII. 26.	10%	51	04
[1860.]				
Kísértet n.	I. 6.	10%	29	09
Falusiak v.	I. 9.	10%	33	25
Becsületszó v.	III. 2.	5%	10	00
Erkel Ferenc szerzői tiszteletdíjai:				
[1859.]				
Báthory Mária o.	IV. 2.	10%	16	02
Hunyady László o.	IV. 16.	10%	50	55
Hunyady László o.	V. 4.	10%	41	63

Az előadott darab címe és műfaja	Adatott	Szerzői illetőség minemű- sége	Ki- fizetve	
			frt	kr.
Hunyady László o.	X. 8.	10%	44	72
Hunyady László o.	XI. 12.	10%	104	65
Hunyady László o.	XI. 19.	10%	70	01
Hunyady László o.	XI. 26.	10%	75	72
Hunyady László o.	XII. 3.	10%	86	84
Hunyady László o.	XII. 27.	10%	70	79
[1860.]				
Hunyady László o.	I. 17.	10%	53	46
Hunyady László o.	III. 28.	10%	27	44

Közli: REXA DEZSŐ.

KAZINCZY FERENC ISMERETLEN LEVELEI SZENTMIKLÓSSY ALAJOSHOZ.

Kazinczy igen jó viszonyban volt Szentmiklóssyval. Mégis levelezése 22 kötetében csak három hozzáírt levelet találunk (2389., 3861., 3887. sz.) Van azonban a sárospataki főiskolai könyvtárban egy negyedréti levélesomó-másolatban, amelyről az a gyanúm, hogy a mesternek Szentmiklóssyhoz írott leveleiről van lemásolva egy leveles könyvbe. A 12. számún kezdődik s közben több üres lap van. Vajon nem a Szemere-Tár I. pótkötete XIII. fogásának töredéke-e ez, amely most a XXXV. sz. kötetképen szerepel s (1—11)¹ részleteket tartalmaz Kazinczy leveleiből? Mert ezekben is vannak részletek. Annyi egészen bizonyos, hogy a levelek Kazinczy leveleinek másolatai. Sok érdekes részletet tartalmaznak. A 23. sz. levél, 1818-ból előkerül a *Levelezésben*, de tévesen 1813-as dátummal és több eltéréssel (2389. sz.). A mi szövegünk bővebb. A 34. sz. levél viszont rövidebb, mint a 3861. számú, de a többi levélből kiegészíthető. A 36. sz. levél a *Levelezésben* 3887. számú, de egy jegyzettel bővebb. Bővebb a 12. számú levelünk is a 2607-nél. Kazinczynak szokása volt ugyanarról sok embernek írni. (A 15. sz. levelünket v. ö. 2931., a 22. számú a 3481—4., 3487., 3545., 3517. számúval.) A Pálffyról szóló eset megvan a 3538. sz., Batsányiról szóló magasztalás a 2938., az úr fejtegetése a 2940. számú levélben.

Hogy a címzett Szentmiklóssy, azt nemcsak a két levélből (3861., 3887.) lehet megállapítani, hanem egyes hivatkozásokból is (pl. Szentmiklóssy

¹ Ezek: 1. Francia nyelv, 2. Poeta, 3. Olvasóink, 4. Kis versei, 5—6. (üres), 7. Wesselényi és Pataky, 8. Somogyi G., 9. Vitkovics, 10. Virág és Batsányi, 11. Berzsenyi.